



COP
Baku
Azerbaijan
UN CLIMATE CHANGE CONFERENCE

“Dünya uşaqlarının vəziyyəti 2024: dəyişən dünyada uşaqların gələcəyi”

HİSSABAT

“Dünya uşaqlarının vəziyyəti 2024: dəyişən dünyada uşaqların gələcəyi” adlı illik hesabatı 2050-ci ilə qədər və ondan sonrakı dövrlərdə üç əsas global gücün - meqatrendlərin uşaqların həyatına necə təsir edəcəyini araşdırır. Demografik dəyişikliklər, iqlim və ekoloji böhranlar və qabaqcıl texnologiyalar da daxil olmaqla meqatrendlər uşaqların gələcəkdə qarşılaşa biləcəyi böyük problemlərə və imkanlara diqqət yetirir.

UNICEF-in İcraçı direktoru Ketrin Rassel:
“Uşaqlar iqlim sarsıntılarından tutmuş onlayn təhlükələrə qədər saysız-hesabsız böhranlarla üzləşirlər”

UNICEF-in İcraçı direktoru Ketrin Rassel deyib: “Uşaqlar iqlim sarsıntılarından tutmuş onlayn təhlükələrə qədər saysız-hesabsız böhranlarla üzləşirlər və bunlar növbəti illərdə daha da güclənəcək. Bu hesabatdakı proqnozlar göstərir ki, dünya liderlərinin qəbul etdikləri və ya qəbul etməkdən çəkindikləri qərarlar bu gün öv-

gü proqnozlaşdırılır. Əhalinin yaşlanması da davam edir və dünyanın bütün regionlarında uşaqların sayının azalması gözlənilir. Afrika qitəsinin ümumi əhalisinə nisbətə uşaqların nisbəti hələ də yüksək olsa da, 2000-ci illərdəki 50 faizlə müqayisədə artıq 40 faizdən aşağı düşüb. 2000-ci illərdə uşaqların əhalinin müvafiq olaraq 29 və 20 faizini təşkil etdiyi Şərqi Asiya və Qərbi Avropada bu rəqəm artıq 17 faizdən aşağıdır.

Bu cür demografik dəyişikliklər bəzi ölkələrin çoxlu sayda uşaqlar üçün qayğı xidmətlərinin genişləndirilməsini tələb

illərdə dünya uşaqlarının təxminən 96 faizinin 2000-ci ildəki 80 faizlə müqayisədə ən azı ibtidai təhsilə sahib olacağı gözlənilir. Hesabatda həmçinin qeyd olunur ki, təhsil və səhiyyəyə ayrılan vəsaiti artırmaq və ətraf mühitin daha güclü mühafizəsini yaratmaqla uşaqların həyatını əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırmaq olar. Bu, məsələn, təhsildə gender fərqi və uşaqların ətraf mühitin zərərli amillərinə məruz qalmasını azaldacaq.

2024 hesabatı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Uşaq Hüquqları Konvensiyasında



ladlarının miras alacağı dünyanı formalaşdıracaq. 2050-ci ilə qədər daha yaxşı gələcək yaratmaq təkcə təxəyyül deyil, həm də əməli fəaliyyət tələb edir. Onilliklər ərzində əldə edilən irəliləyiş indi risk altındadır. Xüsusilə də qızlar üçün”.

2023-cü ilin ən isti il olması iqlim böhranının nəticələrinin artıq fəlakətli olduğunu sübut edir. Hesabata görə, 2050-2059-cu illər arasında iqlim və ekoloji böhranlar daha da genişlənəcək. 2000-ci illərlə müqayisədə həddindən artıq isti dalğalarına məruz qalan uşaqların sayı səkkiz dəfə artacaq, üç dəfə çox uşaq intensiv çay daşqınlarına və təxminən iki dəfə çox uşaq ekstremal meşə yanğınlarına məruz qalacaq.

Uşaqların bu iqlim təhlükələrindən nə dərəcədə təsirlənməsi onların yaşından, sağlamlıq vəziyyətindən, sosial-iqtisadi şəraitdən və resurslara çıxış imkanlarından asılı olacaq. Məsələn, iqlimə davamlı mənzilə, müvafiq istidən qorunma infrastrukturuna, səhiyyəyə, təhsilə və təmiz suya çıxışı olan bir uşağın iqlim şoklarından sağ çıxma ehtimalı, belə çıxışı olmayan uşaqdan daha yüksəkdir. Hesabatda bütün uşaqları qorumaq və onların üzləşdiyi riskləri azaltmaq üçün məqsədyönlü ekoloji fəaliyyətin vacibliyi vurğulanır.

2050-ci ildə Sub-Sahara Afrikası və Cənubi Asiyanın ən çox uşaq əhalisi olaca-

edən problemlər vardır, digərləri isə artan yaşlı insanların ehtiyaclarına diqqət yetirir.

Hesabatda qeyd edilir ki, süni intellekt (AI) kimi qabaqcıl texnologiyalar artıq müxtəlif proqramlarda, oyuncaqlarda, virtual köməkçilərdə, oyunlarda və təhsil proqramlarında quraşdırılmış süni intellekt alqoritmləri ilə qarşılıqlı əlaqədə olan uşaqlar üçün həm potensial faydalar, həm də təhlükələr vardır. Eyni zamanda böyük rəqəmsal uçurum qalır. 2024-cü ildə yüksək gəlirli ölkələrdə əhalinin 95 faizindən çoxunun internetə çıxışı olduğu halda, aşağı gəlirli ölkələrdə bu rəqəm təxminən 26 faiz təşkil edir.

Hesabatda həmçinin qeyd olunur ki, aşağı və orta gəlirli ölkələrdə gənclərin əhəmiyyətli bir hissəsi rəqəmsal savadlılıq bacarıqlarını əldə etməkdə çətinlik çəkir və bu, onların təhsillərində və gələcək işlərində rəqəmsal vasitələrdən səmərəli və məsuliyyətlə istifadə etmək bacarıqlarına təsir edəcək. Bu maneələr çox vaxt sosial-iqtisadi amillər, cins, dil və əlilliyi olan insanların çıxış imkanlarının olmaması ilə bağlıdır.

Hesabatda yaxşı xəbərlər var. Doğuş zamanı gözlənilən ömür uzunluğunun artacağı, eləcə də uşaqların təhsilə çıxış imkanlarının genişləndirilməsi istiqamətində son 100 ildə əldə edilmiş tendensiyanın davam etdirilməsi proqnozlaşdırılır. 2050-ci

təsbit edilən uşaq hüquqlarının bütün siyasət, baxış və praktikada mərkəzi yer tutmasının təmin edilməsinin vacibliyini vurğulayır. Hesabat üç meqatrendin yaratdığı çağırışların və imkanların həllinə çağırır:

- *Təhsilə, xidmətlərə sərmayə qoymaq və uşaqlar üçün davamlı və dayanıqlı şəhərlər yaratmaq.*
- *İnfrastruktur, texnologiya, əsas xidmətlər və sosial dəstək sistemlərində iqlimə davamlılığın gücləndirilməsi.*
- *Bütün uşaqlar üçün rəqəmsal rabitə və təhlükəsiz müasir texnologiyalara çıxışın təmin edilməsi.*

Bu ilki Ümumdünya Uşaq Hüquqları Günü, UNICEF-in uşaqlar üçün illik fəaliyyət günü “Gələcəyə qulaq asın” devizi altında keçirilir. Bu günə hazırlaşarkən UNICEF uşaqlardan 2050-ci ildə dünyanın necə görünməsinə istədikləri barədə məktublar yazmağı xahiş edib. Cavablar dünyanın hər yerindən, o cümlədən Qəzza şəhərindən, Haitidən və Tanzaniyadan sonsuz axınla gəldi. Uşaqlar öz məktublarında təhlükəsiz yaşamaq, sağlam olmaq, təhsil almaq və müharibələrdən, təhlükəli iqlim hadisələrindən qorunmaq istəklərindən danışdılar.

Oruc MUSTAFAYEV